

Nález pražských grošů ve Staré Boleslavi (okr. Praha-východ) II.

T o m á š J E Ř Á B E K

NL 72, 2017, s. 39–47

A board of the Prague grossi from Stará Boleslav (Praha-východ district) II

In connection with the earlier article published in 2012 which discussed the board of 57 Prague grossi discovered between March 2010 and May 2012 in the field to the north of Stará Boleslav – a historical city and a pilgrimage place situated about 20km to the north-east of Prague – the author presents the missing part of the board which was not published in the original article. It includes twelve Prague grossi and four parvi struck under John of Luxembourg. With these additional coins, the entire board covers thirteen previously known varieties of the Prague grossi and adds one new variety (no. 11 in the survey table). In order to determine the approximate burial date of the board, the author takes into account the assumed production period of the latest variety – Castelin VIII. 47 – and concludes that the board could have been buried at some point during the late 1340s or early 1350s. As for the actual reason of depositing, common form of money thesaurisation is assumed, most likely by a resident of Stará Boleslav or a pilgrim visiting the town. At the time of the assumed depositing, the place had already played a role of an important pilgrimage centre for several centuries.

🗝 board; Prague grossus; John of Luxembourg (1310–1346); Wenceslas II (1278–1305); Stará Boleslav (Praha-východ district) [CZ].

🗝 nález; pražský groš; Jan Lucemburský (1310–1346); Václav II. (1278–1305); Stará Boleslav (okr. Praha-východ).

Nálezové okolnosti

V Numismatických listech 67, 2012¹ byl publikován článek o nálezů 56 pražských grošů Jana Lucemburského a jednoho groše Václava II. objevených ve Staré Boleslavi a získaných ke zpracování postupně mezi březnem 2010 a květnem 2012. V souladu s poskytnutými informacemi bylo v článku zmíněno, že u první části z března 2010 není znám přesný počet objevených mincí, depot měl nicméně obsahovat i několik parvů Jana Lucemburského. Od zveřejnění článku se podařilo získat ke zpracování i zbylé mince, konkrétně dvanáct praž-

* Ing. Tomáš JEŘÁBEK, Ph.D. (Praha), tomasjerabek@gmail.com.

¹ JEŘÁBEK, Tomáš: *Nález pražských grošů ve Staré Boleslavi (okr. Praha-východ)*, Numismatické listy 67, 2012, s. 115–130.

ských grošů Jana Lucemburského a čtyři parvy stejného panovníka. V následujícím textu jsou dohledané mince popsány a v závěru je předložena aktualizovaná tabulka variant pražských grošů kompletního nálezu ze Staré Boleslavi.

Popis dohledané první části z března 2010

ČECHY, Jan Lucemburský (1310–1346), mincovna *Kutná Hora*, pražský groš asi 1327 – asi 1340 (dle *Castelina*²).

Av.: **•IOHANNES•PRIMVS•DEI•GRATIA•REX•BOEMIE**

Rv.: **•••GROSSI•PRAGENSIS**

Lit.: *Castelin* IV.25; *Vorlová*³ č. 5; *Hásková*⁴ č. 58; *Cihlář–Jeřábek*⁵ č. 11; tzv. rubní značka⁶ není čitelná.

1. AR; 3,37 g; 28,2 x 28,7 mm.

–, Av.: **•IOHANNES•PRIMVS•DEI•GRATIA•REX•BOEMIE**

Rv.: **•••GROSSI•PRAGENSIS**

Lit.: *Castelin* var. VI.35; *Vorlová* č. 14; *Hásková* č. 67; tzv. rubní značka – *Hána* 2d.

2. AR; 3,43 g; 28,4 x 28,6 mm.

² CASTELIN, Karel: *O chronologii pražských grošů Jana Lucemburského*, Numismatický sborník 6, 1960, (dále v textu jen *Castelin*), s. 129–167.

³ VORLOVÁ, Dagmar: *Hromadný nález pražských grošů z Hradce Králové*, Hradec Králové 2002, (dále v textu jen *Vorlová*).

⁴ HÁSKOVÁ, Jarmila: *České, moravské a slezské mince 10.–20. století. Národní muzeum – Chaurova sbírka III. Pražské groše (1300–1526)*, Praha 1991, (dále v textu jen *Hásková*, v poznámkách *HÁSKOVÁ, J.: Chaurova sbírka III.*).

⁵ CIHLÁŘ, Jan – JEŘÁBEK, Tomáš: *Několik nepopsaných variant pražských grošů Jana Lucemburského a IV. skupina Castelinovy typologie*, *Folia numismatika* 27, 2013, č. 1, (dále jen *Cihlář – Jeřábek*), s. 85.

⁶ HÁNA, Jiří: *Rubní značky pražských grošů*, Domažlice 1998, (dále jen *Hána*).

–, Av.: **IOHANNES PRIMVS DEI GRATIA REX BOEMIE**

Rv.: *****GROSSI PRAGENSES**

Lit.: Jako *Castelin* var. VI.35; *Vorlová* č. 14; *Hásková* č. 67; tzv. rubní značka – *Hána* 2d.

3. AR; 3,55 g; 28,0 x 28,9 mm.

–, Av.: **IOHANNES PRIMVS DEI GRATIA REX BOEMIE**

Rv.: *****GROSSI PRAGENSES**

Lit.: *Castelin* var. VI.36; *Vorlová* č. 9; *Hásková* č. 66; tzv. rubní značka není čitelná.

4. AR; 3,65 g; 28,3 x 28,6 mm.

5. AR; 3,61 g; 28,9 x 28,6 mm.

Kom.: Odlomení v místě litery X ve slově **REX**.

ČECHY, Jan Lucemburský (1310–1346), mincovna *Kutná Hora*, pražský groš
asi 1340 – asi 1346 (dle *Castelina*).

Av.: **•IOHANNES•PRIMVS•DEI•GRATIA•REX•BOEMIE**

Rv.: **•••GROSSI•PRAGENSES**

Lit.: *Castelin* VII.37/38; *Vorlová* nezná; *Hásková* nezná; tzv. rubní značka – *Hána* 2d.

6. AR; 3,43 g; 28,4 x 28,9 mm.

Kom.: Části rubu setřené oběhem.

–, Av.: **•IOHANNES•PRIMVS•DEI•GRATIA•REX•BOEMIE**

Rv.: **•••GROSSI•PRAGENSES**

Lit.: Jako var. *Castelin* VII.37/38 nebo VIII.47; *Vorlová* nezná/č. 19; *Hásková* nezná/č. 62; tzv. rubní značka není čitelná.

7. AR; 3,67 g; 29,2 x 29,2 mm.

Kom.: Zářezy na líci přes celou délku střížku. Části rubu a líce setřené oběhem.

–, Av.: **•IOHANNES•PRIMVS•DEI•GRATIA•REX•BOEMIE**

Rv.: **•••GROSSI•PRAGENSES**

Lit.: Jako *Castelin* var. VIII.47; *Vorlová* č. 19; *Hásková* č. 62; tzv. rubní značka – *Hána* 2e.

8. AR; 3,80 g; 28,0 x 28,0 mm.

–, Av.: **•IOHANNES•PRIMVS•DEI•GRATIA•REX•BOEMIE**
Rv.: **•••GROSSI•PRAGENSIS**

Lit.: Jako *Castelin* var. VIII.47; *Vorlová* č. 19; *Hásková* č. 62; tzv. rubní značka – *Hána* 2d.

9. AR; 3,64 g; 28,1 x 29,0 mm.

Kom.: Mírný dvojráz na líci. Části rubu setřené oběhem.

–, Av.: **•IOHANNES•PRIMVS•DEI•GRATIA•REX•BOEMIE**
Rv.: **•••GROSSI•PRAGENSIS**

Lit.: Jako *Castelin* var. VIII.47; *Vorlová* č. 19; *Hásková* č. 62; tzv. rubní značka – *Hána* 2e.

10. AR; 3,56 g; 29,0 x 28,6 mm.

–, Av.: **•IOHANNES•PRIMVS•DEI•GRATIA•REX•BOEMIE**
Rv.: **•••GROSSI•PRAGENSIS**

Lit.: *Castelin* nezná; jako *Vorlová* č. 11/12; *Hásková* nezná; jako *Cihlář – Richtera*⁷ III.a/3; tzv. rubní značka není patrná; lev III. typu dle *Hána (Úvahy)*⁸

⁷ CIHLÁŘ, Jan – RICHTERA, Lukáš: *Pražské groše Jana Lucemburského s rubním rozdělovacím znaménkem pětistou růžicí*, in: *Peníze v proměnách času 7. Středověké mincovnictví a peněžní oběh v Čechách, na Moravě a v okolních zemích*, eds. Dagmar Grosssmanová – Jan Štefan, Ostrava 2010, (dále jen Cihlář – Richtera), s. 89–104.

⁸ HÁNA, Jiří: *Úvahy o typologii a chronologii pražských grošů Jana Lucemburského*, Numismatický sborník 22, 2007, s. 107–114.

11. AR; 3,72 g; 29,1 x 29,4 mm.
Kom.: Části rubu a líce setřené oběhem.

–, Av.: **IOHANNES PRIMVS DEI GRATIA REX BOEMIE**
Rv.: *****GROSSI PRAGENSIS**

Lit.: *Castelin* nezná; *Vorlová* nezná; *Hásková* nezná, jako *Ciblář – Richtera* III.a/1; tzv. rubní značka není patrná.

12. AR; 3,44 g; 29,4 x 28,0 mm.
Kom.: Zářez na líci přes celou délku střížku.

ČECHY, Jan Lucemburský (1310–1346), mincovna *Kutná Hora*, parvus 1310–1346.

13. AR; 0,32 g; 14,3 x 14,1 mm.
Kom.: Apostrof za **BOEM** jako *Castelin* (*Česká drobná mince*) č. 18.⁹ Rozdělovací znaménko ve tvaru pěticípé hvězdy za **WENDESLAVS** jako *Castelin* (*Česká drobná mince*) č. 9.¹⁰ Části líce i rubu setřené oběhem. Mírný dvojráz na rubu.

14. AR; 0,52 g; 13,5 x 13,1 mm.
Kom.: Blíže neurčený. Rozdělovací znaménko ve tvaru kroužku před **REX** jako *Castelin* č. 9. Svatozář vnikající do opisu. Části líce i rubu setřené oběhem. Mírný dvojráz na rubu.

⁹ CASTELIN, Karel: *Česká drobná mince doby předhusitské a husitské (1300–1471)*, Praha 1953, s. 63.

¹⁰ CASTELIN, K.: *Česká drobná mince*, s. 57.

15. AR; 0,43 g; 13,7 x 12,6 mm.

Kom.: Blíže neurčený. Části líce i rubu setřené oběhem. Mírný dvojráz na rubu.

16. AR; 0,28 g; 14,4 mm.

Kom.: Blíže neurčený. Části líce i rubu setřené oběhem. Část vnějšího opisu odlomena.

Přehledný souhrn jednotlivých variant pražských grošů z celého nálezu je uveden v následující tabulce.

Varianta		Lícní strana				Rubní strana	Počet kusů
		*WENCESLAVS 1 SECVNDVS					
		*RDI 2 GRATIA 3 REX 4 BOEMIE					
		1	2	3	4		
Všechna rozdělovací znaménka čitelná							
1.	Sm. 2 ¹¹ , Vo. 1, ¹² Há. 6 ¹³	•	⊙	⊙	⊙	⊙	1
		*IOHANNES 1 PRIMVS					
		*RDI 2 GRATIA 3 REX 4 BOEMIE					
2.	Cn. I.1, Vo. 1, Há. 42	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	3
3.	Cn. II.6, Vo. -, Há. 57	+	⊙	⊙	⊙	⊙	1
4.	Cn. IV.25, Vo. 5, Há. 58	‡	‡	‡	‡	⊙	1
5.	Cn. V.33, Vo. 13, Há. -	°	‡	°	‡	‡	1
6.	Cn. VI.35, Vo. 14, Há. 67	⊙	‡	‡	‡	‡	1
7.	Cn. VI.36, Vo. 9, Há. 66	⊙	⊙	‡	⊙	‡	7
8.	Cn. VII.37/38, Vo. -, Há. -	⋮	⋮	‡	⋮	‡	2
9.	Cn. VII.39/40/43, Vo. 10, Há. 63	⊙	⊙	‡	⊙	‡	5

¹¹ SMOLÍK, Josef: *Pražské groše a jejich díly* (reedice s doplňky K. Castelina a I. Pánka), Praha 1971.

¹² Odkazy na literaturu: Cn.: CASTELIN, K: *O chronologii*; Vo.: VORLOVÁ, D: *Hromadný nález*; Há.: HÁSKOVÁ, J.: *Chaurova sbírka III*.

¹³ Litera A ve slově **WENCESLAVS** bez břevna, vylomené puncy u liter C a D ve vnitřním lícním opisu.

10.	Cn. VIII.47, Vo. 19, Há. 62	⊙	⊙	⊕	⊙	+	12
11.	Cn. -, Vo. -, Há. -	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	1
12.	Cn. -, Vo. -, Há. 68	⊙	⊙		⊙	⊕	1
13.	Cn. -, Vo. 16, Há. -	⊙	⊙	⊕	⊙	⊕	1
14.	Cn. -, Vo. -, Há. -	⋮	⋮	⊕	⋮	⊕	1
Některá z rozdělovacích znamének nečitelná							
15.	Cn. V.28, Vo. 7, Há. 51	⊙	?	⊕	⊙	⊙	1
16.	Odpovídá č. 6	⊙	⊕	⊕	⊕	?	1
17.	Odpovídá č. 7	⊙	⊙	⊕	?	⊕	1
18.	Odpovídá č. 7 či 9	⊙	⊙	⊕	⊙	⊕/+	2
19.	Odpovídá č. 7 či 9	⊙	⊙	⊕	?	?	1
20.	Odpovídá č. 7, 9 či 10	⊙	⊙	?	⊙	?	1
21.	Odpovídá č. 8	⋮	⋮	?	⋮	+	1
22.	Odpovídá č. 8	⋮	?	⊕	⋮	?	1
23.	Odpovídá č. 8	⋮	?	?	?	+	1
24.	Odpovídá č. 9 či 10	⊙	⊙	?	⊙	+	4
25.	Odpovídá č. 9 či 10	⊙	⊙	?	?	+	1
26.	Odpovídá č. 10	⊙	⊙	⊕	⊙	?	5
27.	Odpovídá č. 10	⊙	⊙	⊕	?	+	2
28.	Odpovídá č. 10	⊙	?	⊕	⊙	?	1
29.	Odpovídá č. 13	?	⊙	⊕	⊙	?	1
30.	Odpovídá č. 14	⋮	⋮	?	?	⊕	1
Všechna rozdělovací znaménka nečitelná							
31.		?	?	?	?	?	1
32.		Zlomky pěti grošů, čtyři lze přiřadit do skupiny Cn. VI., VII. nebo VIII.					5
Pražských grošů celkem							69

Zhodnocení

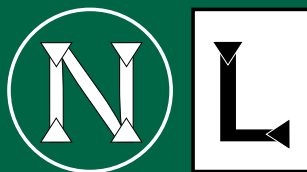
Depot nalezený ve čtyřech částech mezi březnem 2010 a květnem 2012 v severní části Staré Boleslavi (k.ú. Stará Boleslav) na jihovýchodním cípu pole ohraničeným na jihu zahrádkářskou kolonií u ulice Třebízského a na severu zalesněným územím, poloze známé rovněž pod názvem „U zlámaného kříže“, se spolu s výše popsanými mincemi skládá z 68 pražských grošů Jana Lucemburského, čtyř parvů stejného panovníka a jednoho groše Václava II. Dohledaná část nálezu diskutovaná v předkládaném článku obsahuje pět jednoznačně určitelných grošů Jana Lucemburského včetně dvou v předchozí části depotu nezahrnutých variant – Castelin IV.25 a VI.35. Celý depot pak čítá 38 jednoznačně určitelných pražských grošů a celkem čtrnáct variant, od běžných (Smolík 2¹⁴ v případě Václava II., Castelin VI.36¹⁵ či Castelin VIII.47 v případě Jana Lucemburského) k relativně méně častým (Castelin II.6 či Castelin V.33) a jednu novou variantu s rozdělovacím znaménkem v podobě trojlistu bez stopky na všech čtyřech pozicích na líci a heraldické lilie na rubu (v souhrnné tabulce pod č. 11). Zbýlých 31 mincí v depotu nelze z důvodu nečitelného stavu jednoho či více rozdělovacích znamének bezpečně určit, na základě čitelných znamének a dalších ikonografických prvků lze nicméně předpokládat, že 24 z těchto mincí odpovídá některé ze zmíněných čtrnácti variant a jedním kusem je zastoupena varianta Castelin V.28. U zbývajících šesti mincí se v jednom případě jedná o minci bez čitelných rozdělovacích znamének a v pěti případech pouze o zlomky grošů Jana Lucemburského, přičemž minci bez čitelných znamének a čtyři zlomky lze na základě zachovalých ikonografických prvků přiřadit do Castelinových skupin VI., VII. a VIII.

Složení dohledané části nálezu nemění závěry ohledně přibližné doby uložení depotu prezentované v předchozím článku. Pakliže vycházíme z Castelinova chronologického řazení ražby pražských grošů Jana Lucemburského, je možné v souladu s předpokládanou dobou ražby nejmladší v depotu zastoupené varianty Castelin VIII.47 vyslovit závěr, že k uložení depotu mohlo dojít někdy během konce pátého či začátku šestého desetiletí čtrnáctého století. Důvodem ukrytí depotu, jehož místo nálezu se nachází za hranicí původního předhradí, byla pravděpodobně tezaurace hotovosti, nejspíše obyvatelem Staré Boleslavi či návštěvníkem tohoto poutního místa.

¹⁴ SMOLÍK, J.: *Pražské groše*, s. 11.

¹⁵ Přehled jednotlivých skupin a variant viz CASTELIN, K.: *O chronologii*, s. 150–153, s. 158–159.

NÁRODNÍ MUZEUM
ČESKÁ NUMISMATICKÁ SPOLEČNOST

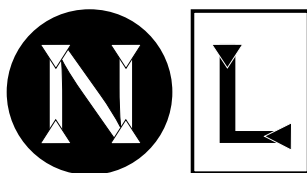
Numismatické listy

72 • 2017 • 1-2

NÁRODNÍ MUZEUM

NÁRODNÍ MUZEUM
ČESKÁ NUMISMATICKÁ SPOLEČNOST

Numismatické listy

72 • 2017 • 1-2

Vedoucí redaktor / Chief Editor: Luboš POLANSKÝ.

Redakční rada / Editors: Marek CAJTHAML, Petr HAIMANN, Dagmar KAŠPAROVÁ,
Michal MAŠEK, Jiří MILITKÝ, Věra NĚMEČKOVÁ, Vlastimil NOVÁK,
Borys PASZKIEWICZ, Zdeněk PETRÁŇ, Jiří SLÁMA, Eduard ŠIMEK,
Jan VIDEMAN, Petr VOREL.

Jazyková redakce / Language Editor: Lenka VACINOVÁ.

Redakce / Contact Address: lubos_polansky@nm.cz • 224 497 283.

Anglická abstrakta a resumé překládá / English abstracts and summaries translated
by Gabriela & Vlastimil NOVÁK.

NÁRODNÍ MUZEUM

Vydává: Národní muzeum ve spolupráci s Českou numismatickou společností.
Technická příprava a grafická úprava: Quattro-Production s. r. o.
Tisk: Kleinwächter Holding, s. r. o.

Přímý prodej zajišťuje stánek v Nové budově Národního muzea. Distribuci povinných výtisků,
výtisků pro předplatitele a distribuci volných výtisků zajišťuje Obchodní oddělení,
Národní muzeum, Vinohradská 1, 110 00 Praha 1, telefon 224 497 159, fax 222 246 047
(ze zahraničí: telefon +420 224 497 159, fax +420 222 246 047), e-mail: publikace@nm.cz.
Zde se přijímají i objednávky předplatného, z ČR i ze zahraničí a poskytují informace o cenách
předplatného. Členům České numismatické společnosti zasílá Česká numismatická společnost,
Arménská 1372/10, 101 00 Praha 10 – Vršovice, telefon 271 730 775.

Vychází dvakrát ročně jako dvojčíslo.

Redakční uzávěrky jsou 1. dubna a 1. září.

Pokyny pro autory najdete na www.nm.cz/publikace.

© Národní muzeum, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1.
ISSN 0029-6074 (print), 2533-5650 (online), MK ČR E 568.